

Mikä? v Arkisto Juttusarjat Tapahtumat Podcastit Toimitus Kirjoittajat
Kirjoittajaohjeet Poliitikasta kouluissa Poliitikasta selkokielellä

Numeroiden voima politiikan journalismissa

21.6.2023 / Hanna Ylöstalo, Henri Koskinen, Mikko Poutanen ja Taru Lepistö / Artikkelit / journalismi, Media, Poliitikan tutkimus, Suomi / 7 minuutiksi luettavaa

Kvantifioinnista, eli numeroiden tuottamisesta ja käytöstä, on tullut tärkeää politiikassa ja politiikan journalismissa. Numeroiden eettinen ja vastuullinen käyttö edellyttää, että kvantifointi ymmärretään paitsi teknisenä, myös sosiaalisena, poliittisena, kulttuurisena ja historiallisena asiana.

Keväällä 2021 oikeusministeri [Anna-Maja Henriksson](#) (r) kertoi, että kuntavaalit siirretään huhtikuulta kesäkuulle, koska Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) laskennallisen skenaarion mukaan alkuperäisenä vaalipäivänä voisi olla 2600–11 200 koronatartuntaa. Poliitikot tulkitsivat kuitenkin laskelmaa väärin: kyseessä ei ollut arvio vaan ”tiettyjä mallinnuslukuja, joiden perusteella voi käydä näin tai olla käymättä”, kuten THL:n pääjohtaja [Markku Tervahauta](#) myöhemmin tarkensi. Alkuperäisenä vaalipäivänä 18.4.2021 oli lopulta 250 koronatartuntaa.

Numeroista on tullut ennennäkemättömän tärkeitä poliittisessa keskustelussa ja

Artikkeliin sovelletaan avoimen julkaisemisen lisenssiä tiedelehdille (CC BY-NC-ND). [Lue lisää tekijänoikeuksista.](#)

Selaa arkistoa

Suomi

demokratia

Venäjä Euroopan

unioni populismi

Yhdysvallat

Turvallisuuspolitiikka

Retoriikka Media

Maahanmuutto ilmastonmuutos

Tutkimus Yliopisto Tasa-arvo

Eurooppa talous Ulkopoliitiikka

Terrorismi Ranska Vaalianalyysit

DocPoint Puolueet Ihmisoikeudet

Aktivismi Identiteetti Ympäristöpolitiikka Kysy

politiikasta Uskonto Äärioikeisto Historia

Sosiaalinen media Ukrainan kriisi hallitus työ

sukupuoli Turkki nuoret Perussuomalaiset

talouspolitiikka Tutkijavideot

Tarkennettu haku

päätöksenteossa. Niistä haetaan oikeutusta ja tieteellistä auktoriteettia poliittisille päätöksille. Ne antavat vaikutelman varmuudesta – silloinkin, kun ne ovat epävarmoja. Niitä voidaan myös tulkita väärin tai poliittisten tarkoitusperien mukaisesti.

Tässä tekstissä tarkastelemme numeroiden voimaa politiikan journalismissa. Lähtökohtamme on [tiedonsosiologinen havainto](#), että kvantifioinnista, eli numeroiden tuottamisesta ja käytöstä, on tullut keskeinen yhteiskunnallista elämää kuvaava ja tuottava käytäntö.

Numeroilla on tiedolla ohjatussa poliittisessa päätöksenteossa erityinen asema, sillä numerot sisältävät mielikuvissa lupauksen täsmällisestä, helposti vertailtavasta ja ennen kaikkea arvovapaasta tiedosta. Tämä tekee siitä oivallisen välineen myös poliittisille kamppailuille, joissa poliittisten arvojen ja ideologioiden sijaan korostetaan yhä useammin pragmaattista ongelmanratkaisua ja tiedollisia perusteluja.

Politiikan journalismi hyödyntää, kanavoi ja tuottaa kvantifioitua tietoa. Numeroiden avulla avataan asioiden suhteita, kuvataan kehityskulkuja, sekä seurataan aktiivisesti journalismin omia keskeisiä numeroita, kuten lukijamääriä. Numeroiden oletettu neutraalius sopii myös [journalistisiin pyrkimyksiin esittää asiat puolueettomasti](#).

Tarkastelemme, mitä numerot tekevät ja mitä niillä tehdään tasa-arvo- ja työllisyyspolitiikan journalismissa. Tekstimme perustuu Helsingin Sanomien Säätiön rahoittamaan tutkimushankkeeseen *Numeroiden voima: tiedon kvantifiointi hallinnan muotona politiikassa ja politiikan uutisoinnissa*, sekä sen vastajulkaistuun [loppuraporttiin](#).

Tutkimus perustuu *Helsingin Sanomista* vuosilta 2015–2021 koottuun media-aineistoon. Kontekstioimme tietoa tasa-arvo- ja työllisyyspolitiikalle keskeisen kvantifioitun tiedon tuottajien ja käyttäjien, eli tutkijoiden, ministeriöiden viranomaisten sekä toimittajien haastattelujen avulla.

Kvantifiointi sosiaalisena käytäntönä

Tutkimuksemme näkökulmasta kvantifiointi on sosiaalinen ja vallan käytäntö: se paitsi kuvaa, myös tuottaa sosiaalista todellisuutta. Tällöin tutkimuksen kohteena ei ole numeroiden oikeellisuus tai tarkkuus, vaan niiden kyky [muokata todellisuutta mittaamisen ja laskemisen logiikan mukaisesti](#). Kvantifiointi esimerkiksi tuottaa väestöryhmiä ja identiteettejä luokittelemalla ja kategorisoimalla ihmisiä joidenkin ominaisuuksien mukaan, kuten ”työtön”, ”ylipainoinen” tai ”S2-oppilas”.

Luokittelulla voi olla normatiivinen ja kontrolloiva ulottuvuus. Toisin sanoen numerot ilmaisevat itsessään tiettyjä tavoitetoja tai määrittävät ongelmia, joita tulisi ratkaista.

Numeroihin on tarttunut mielikuva neutraalista ja objektiivisesta, matemaattisen tarkasta tiedosta.

Kvantifiointi myös muuttaa maailmaa mittaamisen logiikan mukaiseksi. Kvantifioinnin seurauksena on esimerkiksi pidetty [kilpailumentaliteetin lisääntymistä yhteiskunnassa](#), sillä kvantifiointi mahdollistaa asioiden vertailun ja järjestykseen asettamisen ja ruokkii näitä käytäntöjä.

Hakusana

Ajanjakso

Kirjoittajat

Avainsanat

Hae

Uusimmat podcastit

Politiikasta
Politiikasta-podca...

210

Politiikasta - Politiikasta-podcast: ...

Politiikasta - Podcast: Nuorten tu...

Politiikasta - Podcast: Kokeneet t...

Politiikasta - Poliittiset päätökset ...

Politiikasta - Yhdysvaltaista poli...

Politiikasta - Politiikasta taidetta -...

Politiikasta - Politiikasta taidetta -...

Politiikasta - Kuurosokeat Oppain...

Latest tracks by [Politiikasta](#)

[Privacy policy](#)

Numeroihin on tarttunut mielikuva neutraalista ja objektiivisesta, matemaattisen tarkasta tiedosta. Kvantifiointi näyttää kuvailevan ilmiötä sellaisina kuin ne ovat, teoreettisia ja tulkinnallisia vinoumia vastustaen. Neutraalius on kuitenkin harhaa: kuten kaikki tieto, myös kvantifiointi pitää sisällään erilaisiin teoreettisiin ja empiirisiin tutkimuserinteisiin liittyviä oletuksia siitä, miten todellisuus ymmärretään, mitä tulisi laskea ja miten.

Vaikka kvantifioinnin sosiologia tarkastelee kvantifiointia kriittisesti, sen pohjavireenä ei ole ajatus, että kvantifiointi olisi väärin tai huono tiedon tuottamisen käytäntö. Sen sijaan pyrkimys on ymmärtää kvantifiointia sosiaalisena käytäntönä.

Kvantifioitua tietoa hyödyntävä uutisointi vahvistaa tasa-arvopolitiikan taloudellistumista

Tasa-arvopolitiikkaa tarkasteltiin kvantifioidun tiedon avulla vuosina 2015–2021 Helsingin Sanomissa julkaistuissa artikkeleissa, joita oli aineistossa yhteensä 311 kappaletta. Ne käsittelivät useimmin työelämän tasa-arvoa, perhevapaaudistusta, johtajuutta, sukupuolistunutta väkivaltaa, syntyvyyttä ja politiikan sukupuolivaikutuksia.

Uutisoinnissa merkittävä osa kvantifioidusta tiedosta koskee taloutta: työtä tai työllisyyttä, tuloja, etuuksia ja julkisen talouden kustannuksia. Työelämän ja johtajuuden teemat liittyvät lähtökohtaisesti työhön ja tuloihin, mutta myös esimerkiksi perhevapaaudistusta ja syntyvyyttä tarkastellaan valtiontalouden, huoltosuhteen, työllisyyden sekä naisten ja miesten tulojen näkökulmasta.

Taloutta ja talouspolitiikkaa koskevat arvot, päämäärät, toimintatavat ja mittarit ovat alkaneet enenevästi määrittää kaikkea politiikkaa, tasa-arvopolitiikka mukaan lukien.

Kvantifioiden ilmaistuna: esimerkiksi perhevapaaudistusta kvantifioidun tiedon avulla tarkastelevasta 75 artikkelista 54 sisältää lukuja uudistuksen kustannuksista, 44 työllisyysvaikutuksista ja 41 vaikutuksista etuuksiin.

Perhevapaaudistus kehystetään usein ensisijaisesti työllisyystoimena.

Tarkastelussa korostuu perhevapaaudistusta pitkään ajaneiden nais- ja tasa-arvojärjestöjen hoivan jakamista ja työelämän rakenteellista tasa-arvoa korostavien näkökulmien sijaan **työmarkkinajärjestöjen työllisyyttä korostava näkökulma**.

Uutisointi mukailee **suomalaisen tasa-arvopolitiikan asemaa hallituksen työllisyyttä ja talouskasvua koskevien tavoitteiden kirittäjänä**. Laajemmin se heijastaa ja vahvistaa **politiikan taloudellistumista**, jossa taloutta ja talouspolitiikkaa koskevat arvot, päämäärät, toimintatavat ja mittarit ovat alkaneet enenevästi määrittää kaikkea politiikkaa, tasa-arvopolitiikka mukaan lukien.

Tasa-arvopolitiikan uutisoinnissa käytetty kvantifioitu tieto on luonteeltaan poliittista, mutta sen poliittinen tausta ja tavoitteet eivät näy. Numeroita käsitellään maailmaa neutraalisti kuvailevina. Kuitenkin myös tiedon epäjohdonmukaisuuksia tai sitä koskevia kiistoja tehdään näkyviksi, esimerkiksi tuomalla uutisoinnissa esiin asiantuntijoiden erimielisyyksiä perhevapaaudistuksen työllisyysvaikutuksista.

Työllisyyspolitiikassa työllisyysaste on hegemoninen indikaattori

Työllisyyspolitiikkaa tarkasteltiin 215 artikkelissa; rajasimme tarkastelumme työllisyysastetta ja työllisyystoimia käsittelevään uutisointiin. Työllisyyspolitiikan uutisointi on valtiovetoista ja jäsentyy vahvasti työllisyysasteen ympärille: se on itsestään selvä indikaattori, jonka todistusvoimaa ei juuri kyseenalaisteta.

Työllisyysaste suuntaa uutisoinnin ohella myös tehtyä politiikkaa.

Tarkasteluajanjakson hallitukset sitoivat työllisyyspolitiikkansa numeerisiin työllisyystavoitteisiin: Sipilän hallituksen tavoite oli 72 %, Rinteen/Marinin 75 %. Uutisointiin muodostuu vahva seurantakehys: hallituksen tavoitetta verrataan jatkuvasti Tilastokeskuksen tuoreisiin työllisyyslukuihin. Tällöin työllisyyspolitiikkaa tarkastellaan sen näkökulmasta, saavuttaako hallitus tavoitettaan, joka on aina lähempänä tai kauempana.

Työllisyysaste onkin normatiivisesti nousujohteinen. Sitä haluavat nostaa kaikki toimijat, eikä sen kasvulle ole vaihtoehtoja. Tavoitetaso siirtyy myös jatkuvasti eteenpäin. Kun esimerkiksi vuosien 2017–2018 taitteessa hallitus näyttää saavuttavan tavoitteensa, [aletaan 72 %:n työllisyysasteesta puhua välitavoitteena](#).

Työllisyystoimistakin uutisoidaan suhteessa työllisyysasteeseen. Usein yksittäisten toimien uutisointi sidotaan työllisyysasteen kokonaistavoitteeseen, jolloin näyttää, että tavoite lähestyy askel kerrallaan. Toimien laskennalliset työllisyysvaikutusarviointit uutisoidaan usein luettelomaisesti, ja jää epäselväksi, onko kyse systemaattisesti toteutetusta arvioinnista vai pikemminkin toiveesta.

Työllisyysindikaattoreita myös kyseenalaistetaan uutisoinnissa. Esimerkiksi tilastointikäytäntöjen hankaluuksia ja lukujen poliittisen legitimoinnin pulmia tuodaan säännöllisesti esille. Yhtäältä työllisyysaste esitetään toimivana ja annettuna indikaattorina, toisaalta sen muodostumiseen kerrotaan liittyvän epävarmuuksia. Epävarmuus ei kuitenkaan määrittele työllisyyspoliittista uutisointia hallitsevaa seurantakehystä. Vaikka luvut näyttäytyvät toisinaan epävarmoina, ne useimmiten palautuvat osaksi poliittista työllisyyden ensisijaisuutta korostavaa julkista keskustelua.

Kiire heikentää numeroiden tuottamisen ja käytön laatua

Politiikalle keskeisen kvantifioidun tiedon tuottajien haastatteluissa kävi ilmi, että numeroita tuotetaan politiikan tarpeisiin kovalla kiireellä. Niitä tarvitaan politiikkatoimien suunnittelussa, perustelussa, seurannassa ja arvioinnissa. Tietopohjainen päätöksenteko edellyttää esimerkiksi politiikan vaikutusarviointia, joka säilytetään ministeriöiden virkahenkilöille, toisinaan myös ulkopuolisille tutkijoille.

Poliitikkojen kerrottiin kaipaavan erityisesti suoraviivaista tietoa syy-seuraus-suhteineen, vaikka tällaista tietoa on usein vaikeaa tuottaa. Vaikka haastatellut korostivat politiikassa käytettävissä olevan tiedon merkittävää parantumista suhteessa aiempaan, sitä ei silti voitu tuottaa poliitikkojen odotusten mukaisesti. Kun aika ei joustanut, jouduttiin usein joustamaan laadusta.

Toimittajat tekevät tietoon liittyviä epävarmuuksia ja

numeroiden valikoivaa käyttöä näkyväksi parhaansa mukaan. Toimitusten resurssipula nähtiin kuitenkin journalismin sisäisenä haasteena tarkastella numeropohjaista tietoa muutoin kuin asiantuntijoiden avulla.

Virkahenkilöstö joutuukin taipumaan politiikan odotuksiin, eli numeroiden kasvaneeseen kysyntään. Kun numeroilla annetaan arvio, vaikkakin paras mahdollinen, tietomuoto antaa vaikutelman tarkkuudesta. Pahimmillaan kyse voi kuitenkin olla, haastatellun virkahenkilön sanoin, ”hiha-arviosta”.

Haastatellut toimittajat kärsivät samoista ongelmista: numeroiden käyttö edellyttää erityisosaamista, jonka hankkimiseen tai käyttöön ei ole riittävästi aikaa. Tiettyjen numeroiden, kuten velkasuhteen tai työllisyysasteen toistuminen synnytti petollisen tunteen numeroiden tai mittareiden uskottavuuden kasvusta toiston myötä. Numeroiden käsittelyyn rutinoituminen jättääkin vähän ajatuksellista tilaa pohdinnoille, miksi juuri nämä numerot ovat tärkeitä.

Toimittajat olivat tietoisia numeroiden epävarmuuksista ja poliitikkojen tyylistä käyttöä joskus numeroita argumentoinnissaan kevyesti. Toimittajat tekevät tietoon liittyviä epävarmuuksia ja numeroiden valikoivaa käyttöä näkyväksi parhaansa mukaan. Toimitusten resurssipula nähtiin kuitenkin journalismin sisäisenä haasteena tarkastella numeropohjaista tietoa muutoin kuin asiantuntijoiden avulla. Numeroihin perehtymättömyys voi helposti johtaa virheisiin niiden tulkinnassa.

Numeroiden voima

Numerot ovat politiikassa ja politiikan journalismissa tärkeitä. Ne antavat yksinkertaisessa muodossa tietoa yhteiskunnallisista ilmiöistä ja niiden mittasuhteista. Ne voivat tehdä yhteiskunnallisia ongelmia näkyviksi, julkisen keskustelun ja poliittisten toimien kohteeksi. Yksinkertaisilta näyttävien numeroiden takana on kuitenkin monimutkaisia laskelmia, asiantuntijavaltaa, poliittisia toimijoita ja heidän näkökulmiaan, sisään- ja ulossulkevia valintoja sekä epävarmuuksia

Politiikan mittarit luovat ja vahvistavat mielikuvia siitä, mitkä asiat ovat mittaamisen arvoisia ja siten poliittisesti tärkeitä. Lisäksi numeroihin nojautuminen voi kaventaa arvopoliittisen keskustelun tilaa. Vaikka numerot kantavat mukanaan poliittisia arvoja ja ideologioita, poliittinen keskustelu ohjautuu niistä kohti numeroita itseään, kritiikin rajautuessa niiden tekniseen oikeellisuuteen.

Politiikan journalismissa avataan melko säännöllisesti laskemisen tapoja ja sitä, mistä numeroissa on kyse. Toimittajat tarkistavat etenkin poliitikkojen käyttämien lukujen oikeellisuutta ja tuovat esiin asiantuntijoiden erimielisyyksiä. Toisaalta asiantuntijalähteiden osalta vallitsee voimakas ” [uskottavuushierarkia](#) ”.

Kysymys siitä, ovatko numerot oikeassa on tärkeä, mutta ei riittävä.

Perimmäisenä ongelmana numeroihin nojaava politiikan journalismi näyttää sivuuttavan kysymyksen numeroiden itsensä vallasta. Poliitikalle keskeiset numerot edustavat poliittisia näkökulmia ja tavoitteita itsessään, mutta nuo

näkökulmat tai asiantuntijavalta ovat harvoin tarkastelun kohteena.

Kysymys siitä, ovatko numerot oikeassa on tärkeä, mutta ei riittävä. Poliitiikan journalismin ei tulisi jäädä faktantarkastajan rooliin vaan koetella poliittisia väitteitä poliittisina, ideologisina, arvoihin ja intresseihin sidottuina. Numeroiden refleksiivinen, eettinen ja vastuullinen käyttö edellyttää niiden ymmärtämistä paitsi teknisenä, myös sosiaalisena, poliittisena, kulttuurisena ja historiallisena asiana.

Hanna Ylöstalo on sosiologian yliopistonlehtori Turun yliopistossa.

Henri Koskinen on erikoistutkija Turun yliopistossa.

Mikko Poutanen on erikoistutkija Turun yliopistossa ja Poliitikasta-lehden vastaava päätoimittaja.

Taru Lepistö on sosiologian maisteriopiskelija Turun yliopistossa.

Artikkelikuva: Michael Bussmann / Pixabay

Kirjoittajista

Hanna Ylöstalo

Hanna Ylöstalo on sosiologian yliopistonlehtori Turun yliopistossa.

Henri Koskinen

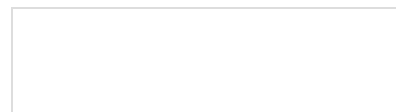
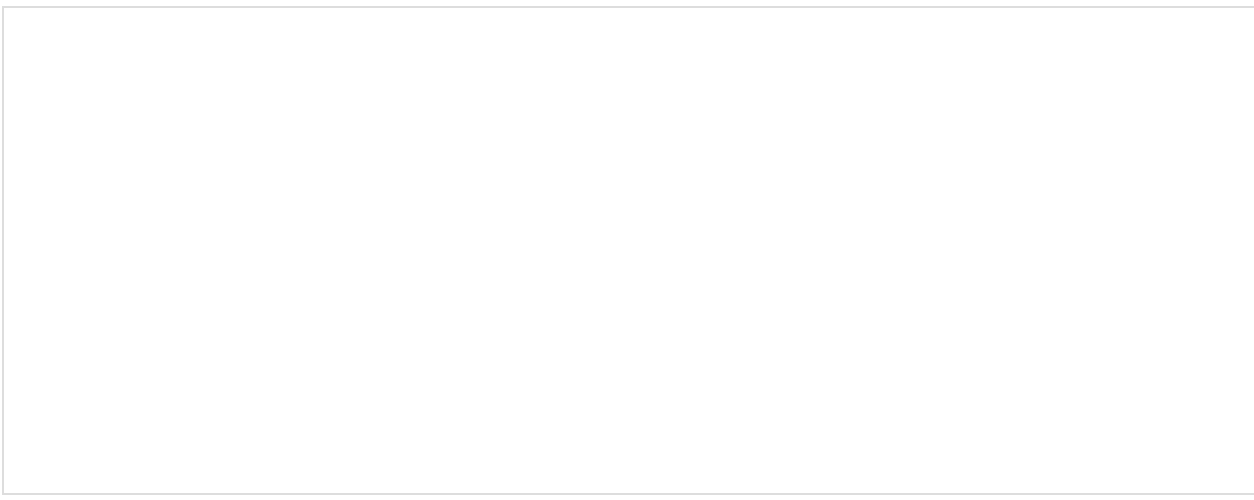
Henri Koskinen on erikoistutkija Turun yliopistossa.

Mikko Poutanen

Mikko Poutanen on erikoistutkija Turun yliopistossa. Poutanen on toiminut Poliitikasta-verkkolehden vastaavana päätoimittajana vuosina 2019–23.

Taru Lepistö

Taru Lepistö on sosiologian maisteriopiskelija Turun yliopistossa.

Meistä

[Etusivu](#)

[Mikä?](#)

[Arkisto](#)

[Videot](#)

[Tapahtumat](#)

[Podcastit](#)

[Toimitus](#)

[Kirjoittajat](#)

[Poliitikasta kouluissa](#)

[Terms & Privacy Policy](#)

